

MANIFEST

za zrušení věznic a jiných typů vězení
(z německého pohledu)¹

1. ABOLICIONISMUS JE RADIKÁLNÍ ODMÍTNUTÍ INSTITUCÍ POVAŽOVANÝCH ZA NELIDSKÉ

Abolicionistický postoj nachází své vyjádření v požadavku na odstranění institucí, které z lidí dělají zotročené, opovrženímhodné a bezcenné tvory. Příkladem byly a jsou požadavky na zrušení otroctví, mučení nebo trestu smrti. Více či méně úplné odstranění zmíněných institucí nás podnítilo k tomu, abychom do abolicionistického programu zahrnuli ještě jednu instituci. Tento manifest se zaměřuje na potrestání formou odnětí svobody. Zároveň však zpochybňuje trestání jako takové.²

2. VĚZNICE JE TŘEBA ZRUŠIT

Umísťování lidí do věznic za trest je zbytečné a nelidské. Proto stále častěji slyšíme požadavek na zrušení věznic také v německy mluvících zemích.³ Mezi nejdůležitější důvody tohoto požadavku patří následující:

- Umístění do věznic porušuje základní lidská práva. Zahrnuje nucené práce, nucený celibát, nucenou chudobu atd.;
- kromě toho jsou věznice kontraproduktivní, neboť přispívají ke stigmatizování vězňů jako nebezpečných, neúčinných, nedůvěryhodných atd.;

---

¹ Manifest, vypracovaný Johannesem Feestem a Sebastianem Scheererem, zveřejňujeme společně s rozhovorem Václava Walacha se jmenovanými kriminology, v němž podrobně popisují historii kritické německé kriminologie a vězeňský abolicionismus. Svůj manifest sepsali v reakci na podobný dokument – „Manifest No Prison“ Livia Ferrariniho a Massima Pavariniho –, publikovaný v sedmi jazycích na webu <http://noprison.eu>. Feestův a Scheererův text vychází z kapitoly „Against Penitentiaries“, kterou přispěli do knihy *No Prison*, editované Pavarinimi a Ferrarim (2018). Do své finální podoby byl manifest doveden po následných diskusích s jejich abolicionisticky smýšlejícími kolegy a kolegyněmi (Klaus Roggenthin, Henning Schmidt-Semisch, Christine Graebisch, Gaby Temme, Gundel Berger, Helmut Pollähne, Sven-Uwe Burkhardt, Christian Hergesell, Elke Bahl a Thomas Galli). Mezi 70 spolusignatáři jsou odborníci z praxe i teoretici, včetně nestora německé kriminologie Fritze Sacka. Text manifestu přeložil z angličtiny do němčiny Walach na základě konzultací s Feestem.

² K mezinárodnímu vývoji abolicionismu viz Coyle & Scott (2020).

³ Feest, 2019; Galli, 2019, 2017, 2016; Malzahn, 2019; Roggenthin, 2018; Scheerer, 2018; Nickolai, 2015; Feest & Paul, 2008; Schumann, Steinert & Voß, 1989; Ortner, 1981.

- věznění má nežádoucí vedlejší účinky (spolutrestání ostatních, zejména dětí a partnerů);
- odnětí svobody rovněž zhoršuje životní podmínky odsouzených po jejich propuštění (např. obtížné hledání zaměstnání, ubytování; celkové sociální deklasování);
- existence věznic vyživuje iluzi, že lze vězněním redukovat kriminalitu a dosáhnout řešení sociálních problémů.

3. SE SNIŽOVÁNÍM POČTU VĚZNIC JE TŘEBA ZAČÍT HNED

Zrušení věznic je dlouhodobý projekt, ale jejich redukce by měla být zahájena hned. Jako výchozí bod mohou sloužit následující typy trestů odnětí svobody a formy věznění:

- trest odnětí svobody za nezaplacení pokuty by měl být zrušen co nejdříve a bez náhradního trestu; pokuty mohou být vymáhány výhradně soukromoprávní cestou;
- trest odnětí svobody by měl být pro mladistvé zakázán; lze jej nahradit opatřeními ze sociální práce;
- trest doživotního odnětí svobody by měl být uznán za nehumánní a zrušen ve prospěch trestů s přesně určenou dobou trvání;
- uzavřené vězeňské režimy by měly být zpravidla nahrazeny těmi otevřenými;
- podmínky ve zbývajících typech uzavřených vězeňských zařízení by se měly „co možná nejvíce přibližovat pozitivním aspektům života na svobodě“ (Evropská vězeňská pravidla, č. 5), např. bytové domy namísto cel.

4. JE TŘEBA OMEZIT TAKÉ OSTATNÍ TYPY VĚZENÍ

Vězení není jen trestní sankcí. Lidé jsou vězněni z mnoha jiných důvodů a také v tomto případě je třeba, aby byly používány co nejméně. Argumenty proti věznicím jsou obvykle platné pro všechny formy odnětí svobody. Zejména bychom se měli vyvarovat toho, aby věznice nadále existovaly pod jinými názvy („soudní ústavy“, „bezpečnostní internace“, „správní detence“ atd.). Konkrétně bychom měli požadovat

- zrušení detenčních zařízení pro migranty a migrantky;
- co nejvíce se vyhýbat vyšetřovací vazbě (ve prospěch sociálních záruk atd.);
- zavedení právní presumpce bezpečnosti, aby se předešlo „uvěznování před spácháním trestného činu“.⁴

5. ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY ŘEŠENÍ „ZLOČINU“ EXISTUJÍ

Pojem „zločin“ zahrnuje velmi rozdílné typy společensky nežádoucího chování. Reakce na ně musí brát tyto rozdíly v úvahu a neměla by přehlížet, že máme co do činění, jak legislativně, tak soudně, se selektivními procesy kriminalizace.⁵ V některých případech požadujeme jejich regulování jinými než trestněprávními prostředky (např. celá oblast drogových trestných činů, krádeže v obchodech a vyhýbání se placení jízdného). Ale i v případech, kdy je trest odnětí svobody stále považován za nezbytný, by měla vždy existovat možnost uložení smysluplnější alternativy. Místo trestu odnětí svobody, nepodmíněného i podmíněného, by tak měla být preferována opatření jako např.:

- zprostředkování zaměstnání,
- pracovní rekvalifikace,
- podporované bydlení,
- probační dohled,
- terapie,
- povinné pojištění proti kriminální újmě,
- restorativní přístup,
- odškodnění.

---

⁴ Viz <https://en.wikipedia.org/wiki/Pre-crime>.

⁵ Galli, 2018; Evangelische Konferenz für Gefängnisseelsorge, 2017; Graebisch & Burkhardt, 2015; Pollähne, 2013; Temme, 2011; Schmidt-Semisch, 2002.

6. TRESTÁNÍ NENÍ NUTNÉ, A VĚZENÍ TEPRVE NE

Věznice nejsou nutným prostředkem řešení potřeb obětí a/nebo pachatelů. K tomu je vhodné rozvíjet alternativy k trestní justici, jako je restorativní justice, transformativní justice atd.⁶

Literatura

- Aertsen, I., & Pali, P. (Eds.). (2017). *Critical Restorative Justice*. Richard Hart: Oxford.
- Coyle, M., & Scott, D. (Eds.). (2020) *International Handbook of Penal Abolitionism*. Abingdon: Routledge.
- Evangelische Konferenz für Gefängnisseelsorge (Ed.). (2017). *Zur Zukunft des Gefängnisystems*. Reader GefängnisSeelsorge RG S Sonderausgabe. Hannover: Geschäftsstelle der Ev. Konferenz für Gefängnisseelsorge in Deutschland.
- Feest, J. (2019). Ist Freiheitsentzug als Sanktionsmaßnahme im 21. Jahrhundert noch zeitgemäß? Vortrag anlässlich der 300-Jahrfeier der JVA Waldheim. In: Sächsisches Staatsministerium der Justiz (Eds.), *Vollzug für das 21. Jahrhundert*. Baden-Baden: Nomos.
- Feest, J., & Paul, B. (2008). Abolitionismus. Einige Antworten auf oft gestellte Fragen. *Kriminologisches Journal*, 40(1), 6–20.
- Feest, J., & Scheerer, S. (2018). Against penitentiaries. In: M. Pavarini, L. Ferrari (Eds.), *No Prison* (pp. 13–54). London: EG Press.
- Galli, T. (2016). *Die Schwere der Schuld: Ein Gefängnisdirektor erzählt*. Berlin: Das Neue Berlin Verlag.
- Galli, T. (2017). *Die Gefährlichkeit des Täters*. Berlin: Das Neue Berlin Verlag.
- Galli, T. (2018). Plädoyer für eine Neuordnung des Strafrechts mit sanfter Vernunft. Vortrag auf dem Strafverteidigertag. Dostupné na: http://strafverteidigervereinigungen.de/Schriftenreihe/Texte/Band%2042/Galli_51_64_41SchrStVV.pdf.
- Galli, T. (2019). *Ein Gefängnisdirektor packt aus*. Berlin: Das Neue Berlin Verlag.

---

⁶ Aertsen & Pali, 2017; Piepzna-Samarasinha & Dixon, 2020.

- Graebisch, C. M., & Burkhardt, S.-U. (2015). *Vergleichsweise menschlich? Ambulante Sanktionen als Alternative zur Freiheitsentziehung aus europäischer Perspektive*. Wiesbaden: Springer.
- Malzahn, R. (Ed.). (2019). *Strafe und Gefängnis. Theorie, Kritik, Alternativen. Eine Einführung*. Stuttgart: Schmetterling-Verlag.
- Nickolai, W. (2015). Plädoyer zur Abschaffung des Jugendstrafvollzugs. In: M. Schweder (Ed.), *Handbuch* (pp. 817–827). Beltz/Juventa: Weinheim und Basel.
- Ortner, H. (Ed.). (1981). *Freiheit statt Strafe. Plädoyer für die Abschaffung der Gefängnisse*. Frankfurt: Fischer Taschenbuch.
- Pavarini, M., & Ferrari, L. (Eds.) (2018). *No Prison*. London: EG Press.
- Piepzna-Samarasinha, L. L., & Dixon, E. (Eds.). (2020). *Beyond Survival: Strategies and Stories from the Transformative Justice Movement*. Chico, CA: AK Press.
- Pollähne, H. (2013). Alternativen zur Freiheitsstrafe. In: Dokumentation des 36. Strafverteidigertages, hrsg. vom Organisationsbüro des Strafverteidigertages. Dostupné na: <https://strafverteidigertag.de/wp-content/uploads/2023/11/Pollaehne-16032102.pdf>.
- Roggenthin, K. (2018). Das Gefängnis ist unverzichtbar! Wirklich? *Informationsdienst Straffälligenhilfe*, 26(1), 20–31.
- Scheerer, S. (2018). Abschaffung der Gefängnisse. *Kriminologisches Journal*, 50(3), 167–177.
- Schmidt-Semisch, H. (2002). *Kriminalität als Risiko. Schadensmanagement zwischen Strafrecht und Versicherung*. München: Gerling Akademie Verlag.
- Schumann, K., Steinert, H., & Voß, M. (Eds.). (1989). *Vom Ende des Strafvollzugs*. Bielefeld.
- Temme, G. (2011). Braucht unsere Gesellschaft Strafe? Welche Alternativen gibt es im Vergleich zum deutschen Strafvollzugssystem?. In: J. Puschke (Ed.) *Strafvollzug in Deutschland* (pp. 37–61). Berlin: BWV Berliner Wissenschafts-Verlag.